

Zadanie 3.9. Wytworzenie nowych materiałów wyjściowych śliwy domowej (*Prunus domestica* L.) przydatnych do kombajnowego zbioru owoców oraz tolerancyjnych na szarkę.

Cele zadania: Wytworzenie cennych materiałów wyjściowych śliwy domowej (*Prunus domestica* L.) przydatnych do kombajnowego zbioru owoców oraz tolerancyjnych na szarkę (kontynuacja oceny materiałów hodowlanych śliwy domowej otrzymanych w latach 2015-2020 oraz realizacja nowego programu hodowli).

W ramach zadania 3.9 w 2022 r. wykonano następujące prace:

Wykonano 10 kombinacji krzyżowań, zapyłono 5581 kwiatów, uzyskano 1387 owoców, z których pozyskano 1130 nasion. W szklarni, a następnie w wysokim tunelu foliowym wyprodukowano 525 jednorocznych siewek, które jesienią posadzono w kwaterze selekcyjnej Sadu Doświadczalnego w Dąbrowicach. W kwaterach selekcyjnych oceniono 1211 siewek; wyselekcjonowano 2 nowe perspektywiczne pojedynki o pożądanych cechach fenotypowych. Rozmnożono 2 pojedynki wyselekcjonowane w poprzednim roku; prowadzono 2 doświadczenia odmianowo-porównawcze.

Przeprowadzono weryfikację tożsamości genetycznej 2 perspektywicznych klonów śliwy hodowli IO-PIB przy zastosowaniu 24 markerów mikrosatelitarnych (SSR).

1) Wykonanie programu krzyżowań z wykorzystaniem różnych form rodzicielskich o komplementarnych cechach fenotypowych i użytkowych oraz zbiorów owoców, pozyskiwanie nasion.

Wykonano 10 kombinacji krzyżowań na drzewach posadzonych w tunelu foliowym (Sad Pomologiczny w Skierniewicach), zapyłono 5581 kwiatów. Do programu krzyżowań wykorzystano 8 form rodzicielskich ('President', 'Tophit', 'Haganta', 'Polinka', 'Temano', 'Jojo', 'Joganta', 'Jofela'), pochodzących z różnych rejonów geograficznych – Polska, USA i Niemcy oraz zróżnicowanych genetycznie. Jako formy rodzicielskie wybrano genotypy o wysokiej plenności, wytwarzające równo dojrzewające i atrakcyjne owoce oraz trzy genotypy odporne (nadwrażliwe) na wirusa ospowatości śliwy, wywołującego szarkę – chorobę powodującą duże straty gospodarcze w uprawie śliw. Z wykonanego programu zapyleń otrzymano 1387 owoców, z których pozyskano 1130 nasion.

2) Stratyfikacja, wysiew nasion oraz produkcja siewek w szklarni i wysokim, nieogrzewanym tunelu foliowym.

Uzyskane z programu krzyżowań nasiona poddano stratyfikacji w inkubatorze do stratyfikacji nasion w temperaturze ok. 5°C. W szklarni z nasion uzyskanych w roku 2021 uzyskano 525 siewek. W maju wyprodukowane siewki posadzono w wysokim tunelu foliowym.

3) Sadzenie, uprawa i pielęgnacja siewek w polowej kwaterze selekcyjnej.

W kwaterach selekcyjnych (ok. 1,5 ha) kontynuowano uprawę 1211 siewek, wyprodukowanych w latach poprzednich. Prowadzono zabiegi pielęgnacyjne: nawożenie, nawadnianie, odchwaszczanie, cięcie i formowanie drzew oraz ochronę chemiczną przeciwko chorobom i szkodnikom według zaleceń Programu Ochrony Roślin Sadowniczych na 2022 r. Jesienią w kwaterze selekcyjnej Sadu Doświadczalnego w Dąbrowicach posadzono 420 jednorocznych siewek śliwy wyprodukowanych w wysokim tunelu foliowym. Jesienią w kwaterze selekcyjnej usunięto 153 siewki, na których zakończono ocenę fenotypową.

4) Ocena i selekcja pozytywna w obrębie populacji siewek (oznaczanie pojedynków będących nośnikami pożądanых cech, molekularna weryfikacja tożsamości genetycznej wartościowych pojedynków).

W kwaterach selekcyjnych (ok. 1,5 ha) kontynuowano ocenę 1 211 siewek, wyprodukowanych w latach poprzednich. Ocenianymi cechami fenotypowymi były: siła wzrostu i pokrój drzew, termin i intensywność kwitnienia oraz owocowania drzew, wielkość owoców, odchodzenie miąższu od pestki. Prowadzono selekcję negatywną pojedynków z symptomami porażenia drzew przez wirusa ospowatości śliwy, sprawcy szarki – choroby powodującej duże straty gospodarcze w produkcji owoców śliwy.

Siewki zostały też ocenione pod względem ich przydatności do zbioru kombajnowego owoców. Brano pod uwagę takie cechy fenotypowe jak: intensywność owocowania, termin dojrzewania owoców, opadanie przedzbiornych owoców i równomierność dojrzewania owoców.

W trakcie prowadzonej oceny wyselekcjonowano 2 nowe pojedynki: S-KD3-2 231 ('Cacanska Rana' × 'Kalipso'), S-KD3-3-41 ('Cacanska Lepotica' × 'Amers'). Przeprowadzono weryfikację tożsamości genetycznej (na poziomie DNA) perspektywicznych klonów śliwy hodowli IO-PIB: S-KD2-8-80 ('Amers' × SH1), S-KD2-9-105 ('Kalipso' × 'Węgierka Dąbrowicka'). Łącznie przeprowadzono 288 testów PCR, w których wygenerowano 97 amplikonów o długości od 90 do 480 pz. Potwierdzono tożsamość genetyczną testowanych klonów, ponieważ obserwowano allele pochodzące od obu form rodzicielskich.

5) Rozmnażanie (klonowanie) wyselekcjonowanych pojedynków dla założenia kolekcji wyjściowych materiałów hodowlanych dla ich dalszej oceny pod kątem poziomu pożądanых cech i możliwości włączenia do hodowli.

Rozmnożono poprzez zimowe szczepienie w rękę na siewkach ałyczy 2 nowe pojedynki śliwy wyselekcjonowane w roku poprzednim: S-KD2-8-80 ('Amers' × 'SH1'), S-KD2-9-105 ('Kalipso' × 'Węgierka Dąbrowicka'), w celu prowadzenia ich dalszej dokładnej oceny.

6) Ocena wartości produkcyjnej klonów selekcyjnych w kolekcji klonów i rozmnożenie najcenniejszych klonów.

Oceniono wzrost i owocowanie 290 klonów rosnących w kwaterach hodowlanych (ok. 0,5 ha) w Sadzie Doświadczalnym w Dąbrowicach. Ocenianymi cechami fenotypowymi były: siła wzrostu i pokrój drzew, termin i intensywność kwitnienia oraz owocowania drzew, wielkość owoców, odchodzenie miąższu od pestki.

7) Prowadzenie hodowlanego doświadczenia porównawczego z najwartościowszymi klonami w celu zgłoszenia ich jako potencjalnych odmian, do badań rejestrowych COBORU (ocena fenotypowa, laboratoryjna, molekularna).

Kontynuowano 2 doświadczenia odmianowo-porównawcze:

Śliwa-1/2014 – doświadczenie odmianowo-porównawcze z nowymi klonami śliwy – 14 nowych klonów hodowlanych śliwy o wysokiej tolerancji na wirusa ospowatości śliwy; odmiany standardowe – 'Węgierka Zwykła' i 'Jojo' na podkładce 'Ałycza'. Doświadczenie prowadzone jest w Sadzie Doświadczalnym w Dąbrowicach na powierzchni ok. 0,2 ha. Wiosną 2022 r. wykonano obserwacje terminu i intensywności kwitnienia drzew. Latem oceniono termin dojrzewania owoców, masę plonu oraz średnią masę owoców. Jesienią oceniono siłę wzrostu drzew, wyrażoną polem poprzecznego przekroju pnia (PPPP).

Drzewa badanych genotypów, w ósmym roku po posadzeniu, kwitły od 1 do 5 dni przed drzewami kontrolnej odmiany 'Węgierka Zwykła'. Najwcześniej kwitły drzewa klonu S-157. Największą intensywnością kwitnienia wykazały się drzewa klonów S-14, S-48, S-84 oraz odmiany kontrolnej 'Węgierka Zwykła', natomiast najmniejszą drzewa klonów S-100 i S-109. Drzewa każdego badanego klonu kwitły lepiej niż drzewa kontrolnej odmiany 'Jojo'. Najwcześniej dojrzewały owoce klonów S-72 i S-77, a najpóźniej klonów S-123 oraz S-186. Wszystkie badane klony plonowały słabiej niż kontrolna odmiana 'Jojo'. Wśród badanych klonów najlepiej plonowały drzewa klonów S-14 oraz S-48, a naj słabiej drzewa klonów S-77 i S-109. Największe owoce wytworzył klon S-100, natomiast najmniejsze klon S-123. Naj słabszym wzrostem, wyrażonym polem poprzecznego przekroju pnia, odznaczały się drzewa klonów S-123 i S-186. Naj słabiej rosły drzewa klonu S-100.

Śliwa-1/2016 – doświadczenie z nowymi klonami śliwy – 5 nowych klonów hodowlanych śliwy: S-11, S-21, S-27, S-706 i S-715; odmiany standardowe – 'Amers' i 'Węgierka Dąbrowicka' na podkładce 'Alycza'. Doświadczenie prowadzone jest w Sadzie Doświadczalnym w Dąbrowicach na powierzchni ok. 0,1 ha. Wiosną roku 2022 wykonano obserwacje terminu i intensywności kwitnienia drzew. Latem oceniono termin dojrzewania owoców, masę plonu oraz średnią masę owoców. Jesienią oceniono siłę wzrostu drzew, wyrażoną polem przekroju poprzecznego pnia (PPPP).

W szóstym roku po posadzeniu najpóźniej kwitły drzewa klonu S-706, a najwcześniej drzewa kontrolnej odmiany 'Węgierka Dąbrowicka' oraz klonu S-715. Drzewa badanych klonów kwitły z podobną intensywnością do drzew odmian kontrolnych. Najwcześniej dojrzewały owoce kontrolnej odmiany 'Węgierka Dąbrowicka' i klonu S-21, natomiast najpóźniej klonu S-706 i S-715. Największy plon zebrano z drzew odmiany kontrolnej 'Amers' oraz klonu S-715, a najmniejszy z klonu S-21. Z wyjątkiem klonu S-715, żaden z klonów nie plonował lepiej od odmiany kontrolnej 'Węgierka Dąbrowicka'. Największe owoce wytwarzały drzewa klonów S-706 i S-715, najmniejsze zaś drzewa odmiany 'Węgierka Dąbrowicka'. Naj silniejszym wzrostem, wyrażonym polem poprzecznego przekroju pnia, wykazały się drzewa odmiany kontrolnej 'Amers' oraz klonu S-706, a naj słabszym S-27.

Działania upowszechnieniowo-promocyjne:

W siedzibie Pracowni Genetyki i Hodowli Roślin Sadowniczych, a także telefonicznie oraz e-mailowo udzielano informacji wielu producentom śliwy na temat realizowanego programu hodowli, oceny wartości produkcyjnej wytworzonych odmian i klonów hodowlanych oraz ich przydatności do uprawy towarowej w Polsce.

Prowadzono spotkania informacyjne dla producentów owoców oraz szkółkarzy zainteresowanych odmianami śliwy wyhodowanymi w IO-PIB, na których oraz udzielano informacji na temat realizowanego programu hodowli i dotychczasowych osiągnięć w obrębie tego gatunku, wartości produkcyjnej wyhodowanych odmian oraz ich przydatności do uprawy towarowej w Polsce.